

Filmy wskazane w scenariuszu dostępne są na kanale YouTube projektu SiecTolerancji <http://tnij.org/jragzgk>

Paweł Kwiecień,
konsultacja metodologiczna:
Magdalena Tulska-Budziak

Stowarzyszenie Kulturalno-Edukacyjno-
-Naukowe „KEN”

Scenariusz 8

„Uczę się języka wroga”

Adresat:

uczniowie szkół ponadgimnazjalnych wszystkich typów

Cele lekcji:

- Zrozumienie pojęcia dyskryminacji, rasizmu, ksenofobii, antysemityzmu.
- Poznanie wybranych wątków historii stosunków polsko-niemieckich, polsko-rosyjskich i polsko-żydowskich w XX w.
- Analiza przyczyn postaw dyskryminacyjnych.
- Sprowokowanie ucznia do autorefleksji na temat własnych postaw dyskryminacyjnych.
- Rozwijanie kompetencji społecznych sprzyjających funkcjonowaniu w świecie wielokulturowym.

Środki lotto-dydaktyczne:

- Laptop
- Rzutnik i ekran
- Głośniki
- Materiały wideo
- Slajdy

Przebieg lekcji

Nauczyciel(ka):

Słuchajcie, uczycie się języków obcych? Których?
Powiedzcie, proszę, jakich języków obcych się uczycie?

Uczennice i uczniowie wymieniają języki, których się uczą.

Nauczyciel(ka):

Ostatnio rozmawiałem/rozmawiałam z jednym licealistą.
Powiedział, że uczy się rosyjskiego, bo „trzeba poznać
język wroga”. Jak myślicie, dlaczego tak powiedział?

*Następuje swobodna wymiana zdań, którą moderuje nauczyciel(ka).
Czas trwania – ok. 3 minuty.*

Przykładowe odpowiedzi:

- bo ruscy to nasi wrogowie;
- bo taką mamy historię;
- bo Rosjanie zabili naszego prezydenta;
- ...

Nauczyciel(ka):

Polsko-rosyjska historia w XX wieku rzeczywiście była trudna.
Słyszeliście o pakcie Ribbentrop-Mołotow? Na mocy tego paktu
we wrześniu 1939 roku III Rzesza i Związek Radziecki dokonali
rozbioru Polski. A jak
układają się stosunki polsko-niemieckie w XX wieku?

*Następuje swobodna wymiana zdań, którą moderuje nauczyciel(ka).
Czas trwania – ok. 3 minuty.*

Przykładowe odpowiedzi:

- Niemcy mordowali Polaków;
- Niemcy zbudowali w Polsce obozy koncentracyjne;
- ...

Nauczyciel(ka):

Widzę, że wiecie wiele o polsko-rosyjskiej i polsko-niemieckiej historii. Chciałbym/chciałabym zaproponować wam mały quiz. Odpowiadajcie „prawda” lub „fałsz”.

*Na ekranie pojawia się zdanie:
W czasie wojny wszyscy Niemcy popierali Hitlera.*

Nauczyciel(ka):

Czy to prawda?

Uczennice i uczniowie wypowiadają się.

Nauczyciel(ka):

To nieprawda. W Niemczech istniał ruch oporu wobec nazistowskiej władzy. Jego członkowie byli traktowani tak samo jak żołnierze Armii Krajowej – m.in. jako nielegalna partyzantka.

*Na ekranie pojawia się zdanie:
W czasie wojny wszyscy Polacy walczyli z Hitlerem.*

Nauczyciel(ka):

Czy to prawda?

Uczennice i uczniowie wypowiadają się.

Nauczyciel(ka):

To nieprawda. Niektórzy Polacy walczyli w Armii Krajowej lub Armii Ludowej, większość po prostu starała się żyć tak normalnie, jak się tylko dało. Byli jednak i tacy, którzy współpracowali z Niemcami, na przykład wydając im ukrywających się Żydów.

Na ekranie pojawia się zdanie: Naziści wymyślili antysemityzm i rasizm.

Nauczyciel(ka):

Czy to prawda?

Uczennice i uczniowie wypowiadają się.

Nauczyciel(ka):

Antysemityzm i rasizm powstały dużo wcześniej i były obecne w innych krajach.

*Na ekranie pojawia się zdanie:
Wśród Polaków nie było i nie ma antysemitów, czyli ludzi wrogo nastawionych do Żydów.*

Nauczyciel(ka):

Czy to prawda?

Uczennice i uczniowie wypowiadają się.

Nauczyciel(ka):

Jeden z większych ruchów politycznych w międzywojennej Polsce jawnie odwoływał się do antysemityzmu, a jego wódz, Roman Dmowski, był zafascynowany faszyzmem. Wcześniej mówiliśmy też o Polakach, którzy wydawali Niemcom Żydów. Niektórzy robili to za pieniądze, inni za darmo, z nienawiści. Przed wojną na polskich uczelniach istniało tzw. getto ławkowe – studenci pochodzenia żydowskiego nie mogli siedzieć, gdzie mieli ochotę, a jedynie w miejscach wyznaczonych przez kolegów. Akcję tę popierało wielu pracowników naukowych uczelni.

Na ekranie pojawia się zdanie: Wszyscy Rosjanie to komuniści.

Nauczyciel(ka):

Czy to prawda?

Uczennice i uczniowie wypowiadają się.

Nauczyciel(ka):

Przeanalizujmy. Związek Radziecki składał się z wielu państw: Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy, Estonii, Gruzji, Kazachstanu itd. W Związku Radzieckim Rosjanie stanowili około połowę obywateli. A ile procent obywateli rzeczywiście było komunistami? Czy komunistów nie było w innych krajach, na przykład w Polsce?

Nauczyciel(ka):

A co wiecie o historii Żydów w Polsce? Przed wojną około 10% polskich obywateli było Żydami. Co się z nimi stało?

*Następuje swobodna wymiana zdań, którą moderuje nauczyciel(ka).
Czas trwania – ok. 3 minuty.*

Przykładowe odpowiedzi:

- zginęli w Treblince;
- zabił ich Hitler;
- uciekli z Polski;
- ...

Nauczyciel(ka):

Polscy Żydzi w większości zginęli w holokauście, za głód. Spośród tych, którzy przeżyli, niektórzy zostali w Polsce, a niektórzy wyjechali z kraju.

Z czym kojarzy wam się słowo „Żyd”?

*Następuje swobodna wymiana zdań, którą moderuje nauczyciel(ka).
Czas trwania – ok. 1 minuty.*

Przykładowe odpowiedzi:

- z kimś skąpym;
- Żyd to brzydkie słowo;
- z kimś, kto sprzedałby nawet własną matkę;
- ...

Nauczyciel(ka):

W języku rosyjskim słowo „Żyd” również oznaczało kiedyś narodowość. Teraz mówi się tak, żeby kogoś obrazić, a narodowość określana jest innym słowem – „Jewriem”. Często zamiast Rosjanin mówimy rusek, zamiast Niemiec – szwab i te słowa nie są neutralne. To jest przykład negatywnego wpływu mowy nienawiści na język. Określenia rusek, szwab, żabojad, czarnuch brzmią pogardliwie, świadczą o braku szacunku do drugiego człowieka. Można o kimś powiedzieć, że jest pulchny i że jest spasioną świnią – to dwie różne w swojej warstwie emocjonalnej opinie. Nie możemy pozwolić, żeby nasz język zmieniał się pod wpływem nienawiści.

Co wiecie o polsko-żydowskiej historii?

*Następuje swobodna wymiana zdań, którą moderuje nauczyciel(ka).
Czas trwania – ok. 1 minuty.*

Nauczyciel(ka):

W czasie wojny wielu Polaków ratowało Żydów. Trzeba pamiętać o Irenie Sendlerowej, która ratowała dzieci z warszawskiego getta, czyli utworzonej przez Niemców dzielnicy-więzienia, w którym mogli mieszkać tylko Żydzi.

Na ekranie zostaje wyświetlony film, na którym chłopak z Izraela opowiada o swoich dziadkach, którzy pochodzili z Polski.

Nauczyciel(ka):

Wcześniej mówiliśmy też o Polakach, którzy wydawali Żydów Niemcom. Byli też i tacy, którzy organizowali pogromy. Słyszeliście o Jedwabnem? To miejscowość, w której w roku 1941 Polacy zamordowali kilkuset swoich żydowskich sąsiadów.

Mówiliśmy dziś o trudnych relacjach Polaków, Rosjan, Niemców, Żydów, a także o tym, że język, słowa, którymi się posługujemy mają wielką siłę.

Spróbujmy na koniec w jednym zdaniu dokonać podsumowania dzisiejszej lekcji. Pracujemy w parach. Czas – 4 minuty.

Zadanie 1.

Uczennice i uczniowie mają na kartkach napisać zdanie, które najlepiej podsumuje lekcję. Praca w parach. Czas trwania – 4 minuty. Kilka uczennic i uczniów czyta swoje odpowiedzi.

Nauczyciel(ka):

A może powinniśmy wyciągnąć z tej lekcji taki wniosek, że nic – nawet historia – nie może uzasadniać nietolerancji i nienawiści? Polska historia jest bardzo skomplikowana. Czasem występujemy w niej jako ofiary, czasem jako bohaterowie, a czasem to my kogoś krzywdziliśmy. Polska historia ma dwa oblicza: Ireny Sendlerowej, która ratuje żydowskie dzieci, i szmalcownika, który wydaje ukrywające się dzieci na śmierć. Sami zdecydujcie, która postawa jest wam bliższa i którą powinniśmy się chwalić, kiedy mówimy o historii.